

NOMS, RENOMS I MALNOMS DE SANT PERE

De reculls de motius de les cases de St. Pere n'hi ha hagut en aquests últims anys de diversos tipus: l'any 1982 es va publicar a el CEP núm. 44 un recull fet pel Sr. Joan Marquès que en recollia més de tres-cents. El Sr. Ramon Puigcorbè ja havia fet també un exemple de classificació i l'havia publicat a Miscel·lània d'homenatge a Enric Moreu-Rey, de Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Anys més tard, en els cursos 1995-96 i 1996-97, els alumnes del cicle superior de les escoles de la vila es dedicaren a recollir i a situar, per carrers, els diferents motius de les cases de l'Altra Banda i de la Vila. Aquest treball s'exposà al Casal dels Avis durant la Moguda Cultural. El present estudi no pretén només ampliar el nombre de motius, renoms o malnoms de les cases de Sant Pere, sinó també intentar esbrinar fins on sigui possible, el motiu, la raó d'aquest renom. Per fer aquesta distribució ens hem basat en la classificació que el Sr. Esteve Cruanyes i Oliver fa en el seu llibre Noms, renoms i malnoms. L'arboç 1930. Radiografia d'una vila i que diu així (els exemples els hem canviat i els hem adaptat a noms de Sant Pere):

"Hem de diferenciar el que és un nom d'un renom o d'un malnom. El nom podia ser el que tenia antigament la casa o el que coincidia amb el cognom d'algun avantpassat de la persona que hi vivia (cal Rafecas, cal Claret, cal Destraló). El renom o sobrenom podia venir del seu lloc de procedència (cal Xerta, ca l'Antònia de Gelida, la Riba), o del seu ofici (cal Batista Correu, ca l'Adroguer, ca l'Escorçaire) o de la deformació d'un nom antic (cal Caterino, cal Gervasi, cal Marió). El malnom més aviat anava dedicat a una sola persona, ja sigui per un fet aïllat que li hagués passat (cal Parenostres, cal Banyetes), o pel seu tarannà o caràcter (el Va-và!, el Garsa, el Terrabastall), o per una característica física de la persona (cal Coixet, ca la Rossa, el Borni del Morera)

Així doncs, el treball que avui teniu a les mans intenta explicar fins on ens és possible l'origen dels diferents motius (cognoms antics, renoms o malnoms) del poble de St. Pere, amb el benentès que de la mostra que tenim de tres-cents vint-i-cinc motius n'hi ha molts dels quals no podem saber-ne res, o perquè vénen de tan antic que ningú en sap donar raó o perquè amb el pas dels anys el mot s'ha deformat i no ens és possible reconèixer-ne l'origen. També hi ha hagut motius dels quals ningú ens ha sabut donar raó, però que la nostra intuïció ens ha fet pensar d'on venien. El cas és que n'hem fet una classificació i, al final de tot, hi ha una llista de noms dels quals no sabem trobar l'origen. Convidem tothom qui ho sàpiga que faci les seves hipòtesis o que, si sap del cert el seu origen, ens ho faci saber.

1. Noms que provenen d'un cognom antic o de la seva deformació.

Botifoll	
Cana	Procedent de Santacana.
Cantí	
Carbona	Cognom Carbó feminitzat.
Jaumet Carbona	
Claret	
Cols	
Condis	
Destraló	
Escalfet	
Manyoses	
Mas d'Isart	
Morató	

Morera
Munné
Perico Castany
Quiron

Segons una escriptura, trobem que a l'any 1813 el matrimoni format per Pere Duran i Maria Valls acolliren Francisco Girón, ja vell i sense fills, per acabar els seus dies. Aquest els va fer donació d'una casa al carrer Bonavista i unes feixes de terra, a més del motiu, ja que la deformació catalanitzada del cognom Girón va quedar com a Quiron.

Rafecas
Rigol
Salvet
Sogues
Soler
Trabal
Valls

Fàbrica del Valls

Vallès
Vallès dels Conills

2. Renoms:

2.1 Provenen del lloc de procedència

Antònia de Gelida (o Ton Gelida)

Comarquinaal Fondalada entre Turró i Gramar esmentada ja al s. XI (Coma del Arquinal). Probablement hi hagué una casa els habitants de la qual s'emportaren el motiu en anar a viure a St. Pere.

Goiados (o Boiados) Procedents d'Agulla Dols, de Cabrera d'Anoia.

Bardera Procedents de la masia de cal Bardera.

Jepet Bardera

Xerta Família paperera que procedien de Xerta.

Jepet Xerta

Trumba (o Tarumba) Barri de Les Tarumbes al Pla del Penedès.

Jeroni Trumba De la masia del rellotger Rovira, avui desapareguda

La Masia

Menut de la Granada

Menut de la Torra Procedent de la Torre de Claramunt.

Mota Masia situada prop de St. Sadurní.

La Riba Poble paperer de l'Alt Camp.

Raspall La família procedia de cal Raspall dels Horts.

Roda Procedents del Molí de cal Roda de Torrelavit.

Rofes Barriada molt antiga prop de La Llacuna.

Ton Granada

2.2 Provenen d'un ofici

Adroguer Que tenia una adrogueria, botiga de productes de consum corrent.

Pau Adroguer

Baster	Dit de la persona que fa arreus per als animals.
Batista Correu	Persona encarregada de recollir les cartes i repartir-les.
Pau Correu	
Borregaire	Dit de la persona que toca la manxa borrega o confecciona sac de gemecs. No tenim notícia de ningú que toqués aquest instrument, però podria venir de St. Quintí on hi ha una casa de molta anomenada amb aquest motiu.
Boter	Dit de les persones que fabriquen bótes per a guardar-hi el vi.
Boter de les Eres	
Joan Boter	
Pere Boté	
Peret Boté	
Tòfol de cal Joan Boter	
Burot	Persona que s'encarregava de cobrar els drets d'entrada de certs articles al poble.
Cabré	Qui guarda o té cabres.
Cadiraire	Dit de qui fa o arregla cadires.
Calderer	Qui fa o arregla calderes de metall.
Campaner	Ofici del qui tocava les campanes.
Carboner	Qui venia carbó per als fogons i estufes.
Carreter	Qui feia carros o els feia servir per transportar mercaderies.
Cisco de l'Electra	Amb l'arribada de l'electricitat s'incorporà aquest nou ofici al costat dels antics.
Cisteller	Qui fa cistells de vímet.
Conxaire	Feia conxes per als llits.
Dolores Sabatera	Persona que venia o arreglava sabates.
Escorçaire	Dit de l'ofici de qui treu l'escorça d'un arbre per a elaborar cel·lulosa.
Estrassaire	Dit de qui fa paper d'estrassa, paper bast, usat generalment per a embolicar.
Ferrer	Dit de qui posa ferradures als cavalls, els ferra.
Ferrer del carrer Nou	
Ferrer del Pla	
Formaire	Ofici de fer els motllos per al paper, quan aquest es feia full per full.
Forner	Dit de qui fa i ven pa.
Pau Forner	
Fuster	
Fuster Ferràs	
Xic Fuster	
Magí Fuster	
Fuseller	Ofici de soldat, qui tenia armes (fusell).
Gallinaire	Persona que criava i/o venia gallines.
Guixa Cuita	Persona que coïa el llegum ("les guixes") i el venia a casa seva o era molt guixa.
Hortolà	Ofici de qui tenia planter per vendre a altres pagesos.
Llauner	Persona que fabrica o ven estris de llauna.
Llevadora	Qui té per ofici ajudar a néixer les criatures.
Jeroni Mestre	Jeroni, mestre de minyons, es troba esmentat en un Capbreu del s. XVII.
Marxant	Comerciant que va pels pobles a vendre les seves mercaderies.
Marxantó	Idem.
Mataporcs	Persona que es dedica a matar els porcs i a preparar la seva carn.

Mocadera	Dit de la persona que, en la matança del porc, neteja les tripes (moques) per fer botifarres.
Músic	
Perico de la roba de pes	Persona molt coneguda que tenia una botiga al carrer Major on hi venia roba.
Planxadora	Senyora que planxava roba per als altres.
Pentinadora	Nom antic de l'ofici de perruquera.
Pilatera	
Marieta Pilatera	Dit de la persona que triava draps.
Sastre Besolí	Qui es dedicava a fer vestits (normalment per a homes).
Sastre Serafi	
Sastret	
Serraller	Dit de la persona que fabrica i ajusta panys, claus, etc.
Teuler	Persona que fabrica o ven teules.
Teixidor	Dit de l'ofici de teixir teles.
Ton Barber	Persona que afaita barbes o talla cabells.
Ton del Peix	Persona que procedeix d'una casa on es ven peix.
Ton Sereno	Vigilant nocturn.
Ton Tupiné	A casa el Ton es venia ceràmica (tupins).
Tonedor	Tonien, és a dir, tallaven la llana de les ovelles.
Vallès dels conills	Criava i venia conills (?).
Vaquer	Dit de la persona que tenia vaques i en comercialitzava la llet.
Vidrier	Ofici de fabricar vidres o comercialitzar-los.

2.3 Nom antic o la seva deformació. (Diem afèresi quan es suprimeix la primera síl·laba d'un nom per escurçar-lo, fet característic del català).

Bernat	
Biel	Afèresi de Gabriel.
Bielet	Diminutiu de Biel.
Bieló	Diminutiu de Biel.
Camilo	
Caterino	Derivat de Caterina.
Cesc	Derivat de Francesc.
Clau o Calau	Ve de Nicolau.
Constància	
Cosme	
Déugràcies	Nom propi.
Doro	Afèresi de Teodoro.
Enrica	
Pere Enrica	
Fassi	Derivat de Bonifaci.
Felip	
Filomena	
Gervasi	
Guillem	
Jan	Derivat de Joan.
Joanó	Idem.
Julià	

Julita	
Júlit	
Laieta	Derivat d'Eulàlia.
Llucià	
Mariano	
Ton Mariano	
Mariagno	Procedent de Maria-Anna i masculinitzat.
Mariassena	
Mariets	Derivació masculinitzada de Maria o Marieta.
Marina	
Marió	Derivació masculinitzada de Maria.
Martareta	Diminutiu de Marta
Melons	Nom procedent de Magdalena.
Merceneta	Derivat de Mercè.
Met Carronya	Derivat de Jaume amb l'acompanyament d'un mot pejoratiu.
Met de la Zona	Derivat de Jaume i de Teresona.
Mianjó	Derivat del nom d'una àvia que es deia Maria-Àngela o Miàngela.
Miquelot	L'home de la casa es deia Miquel i era molt gran físicament.
Miquelitus	Derivat de Miquel.
Mònic	Derivat i masculinitzat de Mònica.
Mundeta	Nom d'una avantpassada. Diminutiu de Raimunda.
Nasi	Nom derivat d'Ignasi.
Pau Tresa	Probablement la mare o la dona del Pau es deia Teresa.
Pauleta	Derivat de Paula.
Pelegrí	Nom propi.
Pericó	Derivat de Pere.
Perico Felis	Un descendent de cal Felis (derivat de Fèlix).
Queta	Nom derivat d'Enriqueta.
Quiquet	Morera Nom derivat de Francesc.
Ritu	Nom masculinitzat de Rita (potser el marit o el fill de la Rita).
Sèbio de la Garbada	Derivat d'Eusebi i descendent "la Garbada".
Selmo	Nom derviat d'Anselm.
Sès (o Cesc?)	Nom derivat de Francesc.
Silvestre	
Simeon	
Simon	
Soiro	Derivat del nom d'una àvia anomenada Zoila.
Soledat	
Taiadoru	Derivat de Teodoro.
Tano	Un avantpassat es deia Caietano.
Teclo	Derivat i masculinitzat de Tecla.
Tòna	
Tonet Felis	
Vadó	Un avantpassat es deia Salvador.
Valencianeta	Prové del nom poc comú d'Emerenciana, que passà a dir-se popularment "Valenciana" i "Valencianeta".

2.4 Provenen d'una situació personal o una característica externa.

Bessó	
Casagran	
Casalons	
Casalot	
Cavaller	
La Casita	Els amos d'aquesta caseta, castellanoparlans, sempre parlaven de casa seva com d'una casita.
Corta	Un cortà és una mesura de capacitat. Corrupció de quartà.
Mitja Corta	
Gran del Mas	
Hereu Carbona	
Molí de la Font	Dins el recinte del molí hi havia una font.
Molins de Dalt	Dit dels molins de més amunt del rec de la Vila.
Pau del Corronet	
Pagès ric.	
Peret Mitjà	
Poc i Bo	Era el nom donat a la botiga, potser el feien servir d'"eslògan" els mateixos amos.
Regata de Dalt i de Baix	Masies situades al començament d'un torrent, emplaçada una més enlaire que una altra.
Telers	En aquesta casa hi havia telers per teixir roba.
Tívoli	Ciutat d'Itàlia on es construïren algunes importants vil·les romanes. D'aquí que d'un "palauet" amb jardí se l'anomenés amb aquest nom.
Toeses	Toesa era un tipus de rajola que hi havia a la bòbila. Antiga mesura francesa de longitud, equivalent a 1 m. 946 mm.
Ton del Pep	
Ton del Pere	
Ton de la Tartana	Un avantpassat anava sempre amb tartana i/o en vivia.
Viuda	
Xiquet	

3. Malnoms:

3.1 Fet aïllat o anecdòtic

Banyetes	Per Nadal s'havia cantat una cançó on hi sortia aquest nom. Ell la cantava amb tanta devoció que els amics li van començar a dir aquest nom.
Ton Banyetes	
Xic Banyetes	
Bitxo	
Bitxet	Durant la guerra dels francesos, una àvia d'aquesta casa sempre feia les sopes amb un "bitxet".
Blanco	Fou un dels primers forners a fer el pa blanc.
Cagarenes	
Cigala	Sempre portava a sobre un bastó on s'hi amagava un ganivet, dit popularment "cigala".
Ganxos	Es diu d'una persona que xerrava molt i amb tothom "s'enganxava".
Girapells	Era una persona molt renegaire que solia dir: "Et giraré la pell!"
Jaume de la Bufarrella	Venien de Torrelles i allà del bitllet en diuen bufarrella.

Jeroni de la Costa	Vivia al mig de la costa del Torrent Cuitó.
Llorito	En aquesta casa tenien un lloro.
Mericano	Un avantpassat va anar a Amèrica a treballar i quan va tornar tothom li deia "l'americano".
Monetes	La seva mare feia servir una expressió carinyosa referent al fet que el seu fill feia monetes.
Ninyo	
Parenostres	Eren dos carreters, l'un molt renegaire i l'altre molt pietós, que tenia per costum resar parenostres en sentir els renecs del seu company.
Pere de les Dones	(Sense comentaris).
Pere dels menuts	Nom posat pel seu padrí perquè li agradava molt el plat de menuts.
Peret de la Pipa	El tal Pere acostumava a portar una pipa a la boca, fins i tot apagada.
Pipa	Dit de la casa on vivia o havia viscut el Peret de la Pipa.
Poc oli	Era l'encarregat de posar oli a les llànties de l'Església amb els diners de les almoines. Tenia fama de posar-n'hi poc.
Professons	S'anomenava així un veí molt devot que no es perdia mai cap processó.
Salta timbes	Era un home amb llargues cames que no en tenia per res de saltar marges i córrer entre les timbes.
Sigo	Un avantpassat tocava el violí (i feia zigo-zigo!?).
Terrabastall	Sembla ser que era un home cridaner, mal parlat, que es feia notar per allà on passava.
Ton de les Nanses	
Trinxo	Una persona que no enraonava massa bé i amb motiu d'una pedregada va explicar que "els ceps li havien quedat tots trinxats".
Joan Trucs	El Joan sempre utilitzava l'expressió "et fotrè un truc!".

3.2 Pel seu tarannà o caràcter

Bonhome	
Morralets	Dit de la persona de tracte groller.
Santa	
Tranquil	
Va!-Va!	Persona acostumada a manar i que sempre animava els seus treballadors a treballar amb aquestes paraules.

3.3 Títol pejoratiu

Cagarrina	
Gardunya	Pilleria. Nom que es dóna vulgarment al pati general de les presons.
Garsa	
Magí Carronya	
Met Carronya	
Mal ull	
Marranet	
Paparreta	
Salvador Esquellot	

3.4 Característica o defecte físic

Baldufa	
Borni del Morera	Qui només hi veu d'un ull.
Caracot	Un avantpassat anava sempre amb el "cap cot" i sembla que la deformació d'aquestes paraules va donar el motiu.
Cap de calç	Persona amb els cabells molt blancs.
Gafarró	Ocell petit. Probablement eren persones baixetes.
Garrell	Persona amb una deformació a les cames.
Ton Garrell	
Jaume Gros de l'Agència	
Joan de la Força	
Kaiser	Duia uns bigotis acabats en punta semblants a l'últim Kaiser (emperador) d'Àustria i Alemanya.
Ligeru	
Llàgrimes	La mestressa d'aquesta casa podia ser una dona que plorava amb facilitat, o que anava als enterraments a fer aquesta feina.
Mas d'en Sord	
Menut de la Granada	
Menut de la Torra	
Mei	Derivat de "Vermell": persona que tenia la cara d'aquest color.
Minço	Probablement era una persona de baixa estatura.
Morrotaiat	(A causa d'un accident? Ja era així de naixement?)
Orellut	(Sense comentaris).
Perilla	
Quim Perilla	Portava una barba fina, sota la boca.
Retxotxo	Ferm, sòlid, massís.
Rossa (o cal Ros)	Els veïns que hi vivien eren rossos, fet no gaire habitual.
Paca Rossa	
Rosset	Idem.
Secalló	Persona molt prima.
Sord	
Tòfol de cal Grasset	
Vermell de la Masia	
Vermella	
Xorco	Uns avantpassats no tenien fills (eren "eixorcs o" "xorcs") i van adoptar dos nebots de branques diferents, els quals, a la vegada, es van casar(!).

4. Altres sense determinar

Barralons
 Betes
 Betsum
 Bisbe
 Botna
 Brossa
 Càlics
 Calotxa
 Castanyó
 Cendra
 Cisco Regalat

Conill

Copi

Cuca

Cucurella

Cuixa

Escaletes

Fabulí

Farigola

Farràs

Febres

Frare

Freixenet

Fulano

Gabau

Garvada

Jai

Pau Jai

Llum

Maletreu ("Prou, prou -deia el Maletreu").

Manan

Mas Carreró

Meulo

Mion

Moixó

Morrongo

Muron

Nai

Noi Aiona

Nopi

Paierols

Paleta

Paions (o pellons)

Pallaranga

Papa (Teresona de cal Papa)

Patricastris

Patxico

Pau de l'Ànima

Pau Quirri

Pau Sarassa

Pel·la

Pepis

Pere Taquet

Peretons

Planes

Po

Ponet

Punyal

Purrina

Ramonet Quadres

Rei
Ronxa
Roseta de cal Papa
Segai (o segall)
Sègol
Siano
Taquet
Timbes
Titet
Titot
Titus
Tori
Trilla
Trisques
Turrona
Tuixapà
Vinyals (Molí)
Vuitenes
Xeneio
Xelus
Xoneta